

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתמא

ערב שבת-קודש
פרשת ניצבים-וילך
כ"ד באלול ה'תש"ע

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ד באלול ה'תשע"ע – ב' בתשרי ה'תשע"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ד באלול	הלכות מעשר פרק ד-ו.	הלי איטורי מזבח פרק ד.	מ"ע קכו.
ש"ק	כ"ה באלול	פרק ז-ט.	פרק ה.	מ"ע קכו.
א'	כ"ו באלול	פרק י-יב.	פרק ו.	מ"ע קכו.
ב'	כ"ז באלול	פרק יג-יד. הלכות מעשר שני ונטע רבעי.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ע קכו. קכח. מל"ת קנב.
ג'	כ"ח באלול	פרק ב-ד.	הלי מעשה הקרבנות.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת קנ. קנא.
ד'	כ"ט באלול	פרק ה-ז.	פרק ב.	מל"ת קמא. קמב. קמג.
ה'	א' בתשרי	פרק ח-י.	הלי מעשה הקרבנות פרק ג.	מ"ע קיט.
ו'	ב' בתשרי	פרק יא. הלי בכורים.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ד.	מ"ע קלא. קכה.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה	
7.27	7.02.9	1.12	12.40	9.27	6.24	5.25	5.03	4.11	ו', כ"ד באלול
7.26	7.01.6	1.11	12.40	9.27	6.25	5.26	5.04	4.12	ש"ק, כ"ה באלול
7.25	7.00.3	1.11	12.39	9.27	6.25	5.27	5.04	4.13	א', כ"ו באלול
7.23	6.59.0	1.11	12.39	9.27	6.26	5.27	5.05	4.14	ב', כ"ז באלול
7.22	6.57.7	1.10	12.39	9.27	6.26	5.28	5.06	4.15	ג', כ"ח באלול
7.21	6.56.4	1.10	12.38	9.27	6.27	5.29	5.07	4.16	ד', כ"ט באלול
7.19	6.55.1	1.09	12.38	9.27	6.28	5.29	5.07	4.17	ה', א' בתשרי
7.18	6.53.8	1.09	12.38	9.28	6.28	5.30	5.08	4.18	ו', ב' בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
6:25	7:37	6:41	7:39	6:32	7:39	6:42	7:39	6:42	7:39
6:19	-	6:34	-	6:26	-	6:36	-	6:36	-
7:30	-	7:32	-	7:32	-	7:32	-	7:32	-
6:04	7:28	6:32	7:30	6:23	7:29	6:44	7:30	6:44	7:30

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

אין לנו עסק אלא עם הקב"ה בעצמו

כ"ה באלול נותן כוח לאדם לגרום להמשכה על-ידי עבודתו • מאז בריאת האדם כל המשכה, ואף זו שאין לעבודת האדם ערך אליה, מוכרחת להימשך על-ידי עבודה, והכלי לכך היא השמחה • מדוע בוחרים ישראל לבקש דווקא בתורת צדקה, אף שכבני מלכים מגיע להם משורת הדין? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

וכיוצא בזה בשאר העניינים.⁵ ומזה מובן גם בנוגע לכ"ה באלול שבו נברא העולם⁶ - שבכל שנה ושנה חוזר ומתעורר ביום זה כללות עניין ההתהוות, "תחלת מעשיך". ואף שראש השנה נקרא "תחלת מעשיך", להיותו יום ברוא אדם הראשון שהוא עיקר הבריאה, מכל מקום, בהכרח לומר שגם בכ"ה באלול ישנו עניין "תחלת מעשיך". וזהו מה שכתב הר"ן⁷ "הא דאמרינן . . . זה היום תחלת מעשיך . . . על יצירת אדם קאמרינן", "שבו נגמר העולם", "אבל בכ"ה באלול תחלת בריאת העולם הוא". ומסיים: "ולכך נהגו בברצלוונה וגלילותיה להשכים באשמורות הבוקר בכ"ה באלול". וגם בתורת החסידות - הנה אף-על-פי שעל-פי רוב מבואר עניין "תחלת מעשיך" בנוגע לראש השנה, ואילו בנוגע לכ"ה אלול לא ניכר שגם עתה יש בו איזה עניין, מכל מקום, במקום אחד בחסידות מצאתי בפירוש שגם כ"ה באלול הוא עניין מיוחד כו'.

(5) ראה סה"מ תש"ד ס"ע 13. ועוד.

(6) ויק"ר רפכ"ט. ועוד.

(7) ר"ה טז, א.

א. כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן ואמר מאמר ד"ה להביין מה שאומרים בר"ה זה היום תחלת מעשיך.

ב. אף-על-פי¹ שמבואר בחסידות (כמדובר לעיל במאמר) ש"זה היום תחלת מעשיך" קאי על ראש השנה, ולא על כ"ה באלול, מכל מקום, יש גם בכ"ה באלול איזה עניין של "תחלת מעשיך". והעניין בזה:

מבואר² בעניין "והימים האלה נזכרים ונעשים"³, שבכל שנה ושנה חוזרים ומתעוררים אותם העניינים שהיו ביום זה בפעם הראשונה, וכידוע הראייה לזה מנגלה שבתורה ש"בודקין את היין כו' ובהוצאת סמדר"⁴ - ולכן, בכל שנה בחג הפסח מאיר עניין יציאת מצרים, ובחג השבעות מאיר עניין מתן-תורה,

(1) תוכן שיחה זו - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר, ונדפס בקיצור בהוספות ללקו"ש ח"ד ע' 4-1353.

(2) ראה ס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט (ע"פ מש"כ הרמ"ז בס' תיקון שובבים). שו"ת הר"י אירגס (בסו"ס מבוא פתחים) ס"ה בארוכה.

(3) אסתר ט, כח.

(4) משנה ספ"ג דגיטין.

ג. ויש לומר ביאור העניין:

מהתירוצים שנתבארו בתורת החסידות על השאלה מדוע נקבע ר"ה ביום א' תשרי, יום ו' למעשה בראשית, ולא בכ"ה באלול, יום הראשון של הבריאה - לפי שתחילת ההתהוות היתה מצד כי חפץ חסד הוא⁸, ועכשיו באתערותא דלתתא תליא מילתא, והיינו, שעל-ידי זה שבני-ישראל מבקשים "מלוך על העולם כולו בכבודך", נעשה הקב"ה "מלך על כל הארץ" (לאחרי ועל-ידי זה שנעשה מלך על עמו ישראל), ולכן קבעו ראש-השנה ביום ברוא האדם, כי המשכת עניני ראש השנה עכשיו היא על-ידי עבודת האדם דווקא⁹.

אמנם, כדי שתוכל להיות עבודת האדם באופן של אתערותא דלתתא, ואשר האתערותא דלתתא תמשיך את האתערותא דלעילא - יש צורך בנתינת כוח מלמעלה בדרך אתערותא דלעילא. ואתערותא דלעילא זו נמשכת (לא בראש השנה, יום ברוא אדם הראשון, שאז היה כבר עניין העבודה, על-ידי זה שאדם הראשון אמר לכל הנבראים "בואו נשתחוה ונכרעה גו"¹⁰, אלא) בכ"ה באלול, שאז היתה התחלת הבריאה מצד "כי חפץ חסד הוא". ולאידך גיסא, אף-על-פי שענינו של כ"ה באלול הוא אתערותא דלעילא מצד עצמה, מכל מקום, יש בו גם עניין של עבודה, כאמור, שנהגו בכמה מקומות "להשכים באשמורות הבוקר בכ"ה באלול" - כי, אחרי בריאת האדם הוקבע אשר כל העניינים, גם אותם הבאים בדרך אתערותא דלעילא, נמשכים על-ידי עבודה, אלא שהעבודה היא להיות כלי לקבלת ההמשכה שמלמעלה.

והיינו, שכדי שהאתערותא דלעילא תומשך למטה בפנימיות להיות נתינת כוח לעבודה ראש השנה - צריך להיות איזה עניין של הכנה וכלי שעל-ידי יוכל האדם לקבל את האתערותא דלעילא בפנימיותו.

ואף שההכנה אין לה ערך כלל לגבי הגילוי שנמשך מלמעלה מצד כי חפץ חסד הוא [כידוע]¹¹

(8) מיכה ז, יח.

(9) ראה גם לקו"ת נצבים מז, ב.

(10) תהלים צ, ו. זהר ח"א רכא, ב. ח"ג קו, ב. תקו"ז תנ"ו (צ, ב). וראה פרקי דר"א פי"א.

(11) ראה לקו"ת שה"ש כג, ד ואילך. ובכ"מ.

החילוק שבין אתערותא דלעילא שנמשכת על-ידי אתערותא דלתתא לאתערותא דלעילא שמצד עצמה, שהאתערותא דלעילא שנמשכת על-ידי אתערותא דלתתא היא בערך העולמות, מה שאין כן האתערותא דלעילא שמצד עצמה היא שלא בערך כלל, מכל מקום, יש צורך בעניין של עבודה, ועל זה אמרו חז"ל¹² "אדם רוצה בקב שלו כו", והיינו, שעל-ידי זה באה ההמשכה מלמעלה בפנימיות.

ד. והנה, כיון שכל עניין של גילוי הוא על-ידי שמחה דווקא, שעניינה גילוי - הרי מובן שכדי לקבל המשכה נעלית ביותר שאינה בערך המטה כלל, צריכה להיות העבודה בשמחה דווקא. פעם¹³ הלכו חסידים לאמירת "זכור ברית" כשהם מתנודדים ("מ'האָט זיך געשאָקלט")... כיון שהתוועדו במשך כל הלילה! וכפי הנראה, היתה השנה ההיא שנה שמחה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר: "כיון שנשאר ימים אחדים עד ראש השנה, יש עדיין מספיק זמן להתעורר בשמחה, ושתהיה העבודה בשמחה, ובאופן כזה (מתוך שמחה) נדלג ("זאל מען אַריינטאַנצן") לשנה החדשה, וייתן השם יתברך שתהיה שנה שמחה ומלאה חיות ("אַ פריילעכער און אַ לעבעדיקער יאָר").

[כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן ניגון שמח].

* * *

ה. [. .] בסליחות¹⁴ אומרים "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים"¹⁵, היינו, שהקב"ה הוא הצודק ("ביי דעם אויבערשטן איז גערעכטיקייט"), כמו שכתוב¹⁶ "צדיק ה' בכל דרכיו", ואילו אנו - מצד העניינים הבלתי-רצויים שנעשו במשך השנה

(12) ב"מ לח, א.

(13) ראה גם "רשימות" חוברת קיב ע' 8. תורת מנחם - התוועדות ח"ג ריש ע' 327.

(14) מכאן ועד סוף השיחה - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש) ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 396 ואילך. במהדורה זו ניתוספו כמה פרטים מהנחה בלתי מוגה, וגם כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(15) דניאל ט, ז.

(16) תהלים קמא, יז.

- אדמו"ר הזקן אמר¹⁹: מי לי בשמים ועמך לא חפצתי²⁰, אינני רוצה מאומה, אינני רוצה את הגן-עדן שלך, אינני רוצה את העולם הבא שלך כו', רוצה אני אותך בעצמך ("איך וויל זע גאָר ניסט, איך וויל ניט דיין גן עדן, איך וויל ניט דיין עולם הבא כו', איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין").

ואף-על-פי שזוהי מדרגה גבוהה ביותר, מכל מקום, כיון שאנו תלמידיו של אדמו"ר הזקן, ומקושרים ההולכים בעקבותיו, ולכל הפחות תושבי המקום שבו הוא (אדמו"ר הזקן) מרא דאתרא - מוטל עלינו החוב והזכות להתנהג, בנוגע לפועל על כל

- צריכים להתבייש.

אמנם, לפי פירוש זה שהקב"ה הוא הצודק, הוה ליה למימר "לך ה' הצדק", ולמה נאמר הלשון "צדקה", שיש בזה גם הפירוש דנתינת צדקה לעני?

ויובן בהקדם ביאור החילוק שבין צדק לצדקה: צדק פירושו - שנותנים לו בשכרו, שזוהי הנהגה צודקת. אבל צדקה פירושה - שנותנים לו מתנת חנם, והיינו, שלא זו בלבד שלא מגיע לו תשלום על-פי דין, אלא גם בדרך מתנה לא מגיע לו, שהרי גם במתנה "אי לאו דעביד ליה נייחא לנפשיה לא

אומרים אנו "צדקה לך לבד נבקש" - לא בגלל שאי-אפשר לתבוע, אלא בגלל שאין אנו רוצים להתעסק עם אף אחד; אנו רוצים "לך ה'", "את פניך ה' אבקש"

פנים, בהנהגות שהורה לנו²¹, ובכלל זה גם בהנהגה ד"מי לי בשמים כו"²².

והתנועה של "מי לי בשמים כו" בנוגע לפועל היא - לצאת ממציאותו ("ארויסגיין פון זיך"), לצאת מכל הגבלותיו, ולעשות את רצונו של הקב"ה. וכיון ששם הרי זה בלי גבול - אזי גם ההמשכה כפי שבאה למטה היא ללא צמצומים והגבלות.

ולכן אומרים אנו "צדקה לך לבד נבקש" - לא בגלל שאי אפשר לתבוע, אלא בגלל שאין אנו רוצים להתעסק עם אף אחד ("מיר ווילן ניט האָבן צו טאָן מיט קיינעם"); אנו רוצים "לך ה'", "את פניך ה'

הוה יהיב ליה מתנתא"¹⁷, ומה שמשפיעים לו הרי זה רק עניין של צדקה, מתנת חנם.

וזהו שאומרים "לך ה' הצדקה", שיש בזה ב' פירושים - כי גם כאן המכוון הוא ב' עניינים: הקב"ה הוא הצודק בכל דרכיו ולנו בושת הפנים, ואז מרגישים שמצד צדק אין לתבוע, כי אם לבקש צדקה, כמו שאומרים בסליחות הלשון "פנים אין לנו פניך לחלות, צדקה לך לבד נבקש".

ז. באמת יכולים לתבוע על-פי דין, שהרי "כל ישראל בני מלכים הם"¹⁸, ובן מלך, מצד זה שאינו רגיל במלאכה, וגם מצד מעלתו שהוא בן מלך - כל דבר שעושה, אפילו דבר קטן ביותר ("גאָר אַ קלייניקייט"), הרי זה רבואת גדולה, עבודה קשה, ומגיע לו תשלום גדול.

אבל, מצד זה היתה ההמשכה ממקום נמוך - מבחינת האור השייך לעולמות, ששם מגעת אתערותא דלתתא, שזהו אור מוגבל. והרי אנו רוצים דרגא נעלית יותר.

(19) סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"מ (דרמ"צ קלח, סע"א). - נעתק ב"היום יום" חי כסלו.

(20) תהלים עג, כה.

(21) כאשר חסיד הולך ברחוב צריך הוא לחשוב חסידות, ועי"ז פועל הוא על כל העוברים ושבים. ובמכ"ש וק"ו מהמדה דהיפך הטוב, שהענין דהיפך הטורה נפעל לא רק ע"י נגיעה, אלא גם כאשר נמצאים עם הדבר שאינו טהור תחת קורת גג אחת, ומרובה מדה טובה כו' (ראה יומא עו, א. וש"ג) - שכאשר נמצאים בד' אמותיו של חסיד, נעשים מושפעים ממנו, ובמילא, צריך כל אחד להשפיע על הסביבה (מהנחה בלתי מוגה).

(22) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות ח"ג ע' 13. וש"נ.

(17) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ב"ב קנו, א.

(18) שבת טז, א. וש"נ.

- "ומצאת"²⁵, לתבוע שיתנו להם צדקה, ובטוחים הם שיפעלו זאת²⁶, שלכן לובשים לבנים וכו'²⁷, ובטוחים שהקב"ה ימלא משאלות לבנו לטובה בכני חיי ומזוני רויחי לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

(מהתוועדות ש"פ נצבים-וילך, כ"ה אלול ה'תשי"ג.
תורת מנחם כרך ט עמ' 184-189)

אבקש"²³.

והכלי ל"לך הוי", הכלי למצוא "פניך ה'" - אינו טענות ("אויס'טענה'ן זיך") מצד חשכונות, שהרי "אם צדקת מה תתן לו"²⁴; הכלי הוא - "ולנו בושתי הפנים". ביטול והעדר הישות - הוא הכלי לגעת ("צו אָנרירן") בעצמות ולהמשיך משם, אשר, כל ההמשכות משם הם - צדקה.

ומבלי הבט על כך שזוהו מקום שמעשה התחתונים אינו נוגע שם, בכוחם של בני-ישראל (כוח שניתן להם מלמעלה) לפעול את עניין "בקשתם משם"

(25) ואתחנן ד, כט.

(26) ראה תניא אגה"ת פ"א.

(27) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

(23) תהלים כז, ח.

(24) איוב לה, ז.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

כלו כל הקיצין

בלי חשבונות, כבר בטלו כל ההגבלות

איתא בזהר ש"בכ"ה יומין לירחא שתיאתה" (כ"ה באלול) - ולגירסה אחת יהיה זה "ביומא שביעאה" (ביום השבת) - יצא כוכב מבני־ישראל, כמו שכתוב "דרך כוכב מיעקב", ויבלע ויכלול "ע' כוכבין אחרנין", שרומזים על ע' אמות, ו"לסוף ע' יומין" יבוא משיח.
..עתה, בעקבתא דמשיחא, כבר "כלו כל הקיצין", ואין הדבר תלוי אלא בביאת המשיח, מתי שיבוא, ובהדי כבשא דרחמנא למה לך: לשם מה צריכים לעשות חשבונות, אם כן או לא, אם זה הזמן המתאים וכו'; כיון שאין הדבר תלוי אלא בביאת המשיח, הרי בטלו כל ההגבלות, כולל גם הגבלת הזמנים שעליהם אמרו שאין בן דוד בא, כמו ערבי שבתות, וכיוצא־בזה. אלא מאי, יש קושיא איך יתכן הדבר - הנה כשיבוא משיח ויתרץ כל הקושיות, יתרץ גם קושיא זו, ובכל אופן, אין שום עיכוב בדבר.

(מהתוועדות ש"פ ניציבם־וילך, כ"ה אלול ה'תשי"ג. תורת מנחם כרך ט, עמ' 1867, בלתי מוגה)

בדורנו עברו כבר כל הקיצין

...ישנם כאלו ש"תואנה הם מבקשים", וטוענים הם: כיצד מדברים אודות הזמן דביאת משיח צדקנו, לכאורה, הרי זה בדוגמת העניין דחישוב קיצין, והרי ידוע מה שכתב הצמח־צדק אודות דברי רבינו הבחיי בקשר לחישוב קיצין - "ואם מיעקב נסתם הקץ, קל־יחומר בן בנו של קל־יחומר מכבוד רבינו הבחיי עצמו, לכן לא דק בעניין הקץ שכתב סוף פרשת נח ופרשת בראשית גבי והנה טוב מאד, במחילת כבוד תורתו, שבמקום שיש חילול שם שמים אין חולקין כבוד, והרמב"ם קצף על מחשבי קיצין כו'".
[ועניין זה כתב הצמח צדק על רבינו הבחיי - למרות גדלותו של רבינו הבחיי...].
ואם כן, שואלים הם, מדוע אומרים שדורנו זה שייך ביותר לגאולה העתידה - הרי זה בדוגמת העניין דחישוב קיצין?
והביאור בזה:

כללות העניין דחישוב קיצין היה שייך רק בדורות הקודמים, שאז היה מקום לחקור אם הגאולה תהיה באופן ד"בעתה" (כאשר "לא זכור") או שהגאולה תהיה באופן ד"אחישנה" (כאשר "זכור"). אבל כאשר מדובר אודות דורנו זה - הרי אמרו חז"ל שכבר "כלו כל הקיצין", היינו שכבר עברנו את כל החשבונות של תאריכי הקיצין כו', ומכאן ואילך לא זקוקים עוד לחשבונות וקיצין, כולל החשבון שבסוף דניאל כו' - כי "אין הדבר תלוי אלא בתשובה".

ומאחר ש"אין הדבר תלוי אלא בתשובה", מובן, שהגאולה יכולה לבוא בשעתא חדא וברגעא חדא, כשם שעבודת התשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא - "בפניה אחת".
...ועל־פי זה מובן שהמדובר לעיל אינו שייך לחישוב קיצין - כי "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה".

(התוועדויות תשמ"ב כרך ג, עמ' 1289)

לקראת ראש-השנה

הגאון רבי יצחק הוטנר פלפל ודייק בנוסח האיחול של הרבי לקראת ראש-השנה החדשה ואפילו בתאריך: "ימי הסליחות" • החתן והכלה שזכו לקבל לחתונתם פריטים ששימשו את רבותינו נשיאינו בתקיעת שופר • לא לוותר על מנהג התקיעה בשופר ליד הכותל המערבי • שיגור 'ברכת שנה' לידידים • ודיווח מחצר הרבי הרי"צ בשנת תש"י

כפי השערת כבוד-תורתו, הייתי מפרט במכתבי נוסף על נוסח הברכה הכללית, גם כן ענין פרטי, אף כי אחד ומיוחד, הנה היה בזה כלל ופרט בענין אחד וקרובים זה לזה, ובהתאם לדברי רז"ל על כלל ופרט, הרי היה אז כלל ופרט שאין בכלל אלא מה שבפרט, או פרט וכלל אשר יש אומרים שיש לדורשו במיעט וריבה וממעט ענין, או כלל ופרט וכלל או פרט וכלל ופרט שאי אתה דן אלא כעין הפרט (עין נזיר ל"ה ע"ב) אשר כל הסוגים הנ"ל ממועטים הם בתוכן הברכה, מכשהיא אמורה בכללות בלי כל פרטיות ומיעוט...

והנני חותם בברכת חתימה וגמר חתימה טובה
עוד ממשיך הרבי:

ויהי רצון מהשם יתברך, אשר ינצל השפעתו על תלמידיו ועל חוגים מאחינו בני-ישראל להחדיד בהם רוח של יראת שמים המבוארת בתורת החסידות, היא תורת הדברי-אלוקים-חיים. לא נחה דעתו של הגאון הנ"ל (כאן מפורש שמו של "הרב הגאון הרב ותיק-יחסידי נבון-ומשכיל צנא-מלא-ספרא בצרכי ציבור וכו' מורנו הרב ר' יצחק שי' [הוטנר]), ולמחרת יום הכיפורים שוב כתב לרבי - שהשיבו בי"ג תשרי למרות טרדותיו ("ואף שאין הזמן גרמא כלל לאריכות"):

בכל זאת באתי בהערה, במה שהעיר מענין הברכות, שהברכות המפורטות יותר חשובות יותר.

ברכת השנה – ברכה הכי כללית

ב"ה, ימי הסליחות...

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל ב"ב שי' ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד

בכבוד ובברכה

(חי"ק)

זה היה נוסח כללי-פרטי שגרתי שהרבי נהג לשלוח לרשימה ארוכה של אישים, וכן למאות הפונים אליו בבקשת ברכה או משגרי פדיונות נפש.

בז' תשרי תשי"ג (אגרות קודש כרך ז, עמ' א"ב) כותב הרבי לאישיות חשובה (יש לשער שהמדובר בגאון רבי יצחק הוטנר, בעל 'פחד יצחק' אף שלא נזכר שמו שם):

שלום וברכה!

מה שלא כתבתי בתוכן הברכה פרטים. מלבד שיש בזה ענין שצריך אדם לומר בלשון רבו, הנה מובן הוא גם-כן על-פי נגלה דתורה, ובפשטות - ובהקדם המובא בט"ז ומגן אברהם והובא לפסק הלכה בשו"ע רבנו הזקן סימן תקפ"ב סעיף ז', אשר בימים אלו צריך לדקדק ולהזהר בלשונו. והנה אם

ומוסיף שבש"ס, וקל-להבין.
 ג. ולולא דמסתפינא הייתי מוסיף עוד טעם
 כמה שנהגו לאמר בראש-השנה נוסח ברכה כללית
 - מפני שענין ראש-השנה הוא הכלל של השנה.
 (בסעיף ד' כותב הרבי שדווקא מרש"י לדברים
 ל"ג כ"ט - שהגאון ביקש להוכיח "דגם בברכת
 המשכה יש בפרט מה שאין בכלל" - משמע
 להפך).

משמעות התאריך "ימי הסליחות"

לקראת שנת תשט"ז קיבל שוב רבי יצחק ברכה
 מהרבי שתאריך כתיבתה "ימי הסליחות". בערב
 חג הסוכות שיגר מכתב לרבי, וביקש הסבר לכך
 שלא פורט היום ורק "ימי הסליחות", ובי"ט תשרי
 תשט"ז (אגרות-קודש כרך יב עמ' כח) קיבל מהרבי
 מענה:

וכוונתי פשוטה כי תקנת הזמן במכתב וכיוצא
 בזה הוא:

א. לסימן מתי היתה הכתיבה ונוגע לענינים
 צדדיים, וכלשון רז"ל משום פירות וכו', ובזה מובן
 שכלל שהדיוק יותר בתאריך מוסיף בתקנה זו, עד
 שבירושלים היו כותבים שעוות.

ב. או שנוגע לתוכן המכתב, ועל-דרך מאמר רז"ל
 מגלגלין זכות ליום זכאי, ואז תלוי התאריך בהמשך
 זכות זו, אם הוא יום אחד או תקופה יותר קצרה
 וארוכה שאז יש להדגיש התקופה ולא היום, ועל-
 דרך מה שנאמר והימים ימי בכורי ענבים, ימים לשון
 רבים (עיין שם בתרגום יונתן).

וכיון שבמכתבי ברכה, עיקרו הענין השני ומהנכון
 שגם מקבל המכתב ידגיש זה, לכן כתבתי התאריך
 ימי הסליחות כיון שעלידי זה בא הכתיבה והחתימה
 טובה.

צעיף ובד מבית רבי

בי"ד סיון תשל"ג נשא הרב לוי ביסטריצקי ע"ה
 לאשה את רעייתו הרבנית תיבדל לחיים טובים.
 לקראת נסיעתם לארץ לחתונה ביקרו הורי החתן
 אצל הרבנית חיה מושקא ע"ה לקבל את ברכתה.

אבל לפי עניות-דעתי אינו שייך לנידון דידן, והוא
 מובן על-פי החילוק שבין ברכת הנהנין וההודאה,
 שאם אינו מודה אלא על המעלה הכללית המשותפת
 שיש לכמה ענינים ולא גם על המעלה המיוחדת
 שבדבר זה בפרט, הרי אינו מכיר בטובתו של הקב"ה
 כדבעי. ולכן ברכה המפורטת יותר חשובה יותר, כי
 בזה מראה לדעת שמכיר הוא בהסגולה המיוחדת
 שבמין זה, מהסוג הכללי.

מה שאין כן בענין ברכת התפילה, ברכה מלשון
 המשכה, כמו ברכת השנה וכו', הרי אם ממשכים
 את הכלל כולו, הכולל בתוכו כל הפרטים, יש בכלל
 מאתים מנה.

בשולי המכתב ציין הרבי: "החילוק דברכת
 הנהנין לברכות התפילה וכו' על-פי חסידות
 מבואר בביאורי הזוהר חלק ה' ריש פרשת עקב",
 וחתם באיחול "בברכת חג שמח".

הגאון בעל פחד יצחק הגיב על כך בשני מכתבים
 (האחרון שבהם ב"ח במרחשוון), שהרבי השיב
 עליהם ("ואתו רב הסליחה על שנתעכב המענה
 שלי מפני רוב הטרדות והמכתבים שנתקבצו
 מחדש תשרי העבר, אשר המענה על מכתבים
 הנוגעים למעשה, הנה ראיתי נוהגים להקדימם...
 ובפרט שבטוח הנני שכת"ר שי' יסלח לי על איחור
 המענה...") בפרטיות באיגרת מכ"ח במרחשוון:

א. מה שצינתי לביאורי הזוהר פרשת עקב...
 מבואר הענין דברכת הנהנין, הרי בודאי. יש למצוא
 הארה נוספת בהנוגע לתוכן דמכתבינו.. וזה-לשונו...
 שמזה מובן שאם מברך ברכה כללית הרי נכלל
 במאמר הכללי הקודם למאמר הפרטי דמין זה,
 מה שאין-כן כשעושה ברכה מיוחדת הרי נכלל גם
 במאמר המיוחד למין זה, אם שנאמר בפרוש, וכמו
 בברכת פרי העץ המובא בביאורי הזוהר, או במאמר
 שבא בחילופים ותמורות...

ב. בקיצור יש לבאר הדבר גם בנוסח אחר, והוא:
 כמו שברכת המשכה כללית מעלתה על ברכה
 פרטית מפני שנוסף על פרט זה כוללת בתוכה עוד
 פרטים, הנה זה הנימוק גופא הוא גם-כן בזה דברכת
 הנהנין יש לאמר ברכה מיוחדת למין זה דוקא, כי אז
 הרי נוסף על ההודאה על מעלת הסוג, וכמו סוג
 הצומח, נוספת עוד הודאה על מעלות שבמין זה
 דזה הסוג, וכמו פריי-העץ. והוא בדוגמת ענין דכולל

הוא מצא הגישה אליהם - ובוה ימשיך גם להבא (ובפרט בימי התעוררות דאלול ותשרי וכיו"ב, חגים ומועדים). וכמוכן בהדגשה (בסיכום דבריו) שהמעשה הוא העיקר.

ב. ופשוט הוא (אלא שלתמהוני הגדול כנראה קס"ד [קא-סלקא-דעתך] שלו אינו כן - ולכן כותבני זה בפירושו) - בודאי לא יותר על מנהגו הטוב וזכותו הכי גדול - תק[יעת] ש[ופר] במוצאי יו[ם] הכפ[ורים] על [ל] י[ד] כותל המערבי, ואשרי חלקו שיזכה לכך וכו'.

'ברכת השנה' של עסקן ציבור

בי"ג אלול תשט"ו כותב הרבי לאחד מעסקני חב"ד ('צדיק למלך' חוברת א' עמ' 90):
ומהנכון היה שאלו שהשתתפו [=ב'מלווה מלכה' לטובת המוסד] יקבלו מאיתו ומהמתעסקים אתו בענין ההתוועדות ברכת השנה וכיוצא בזה, למען שלא יכיל מי שהוא לטעון שהיה בטח ענין חד פעמי או ענין כספי, ותו לא מידי.

אימו של הרבי מדווחת על ראש-השנה תש"י

הרבנית חנה - אימו של הרבי - דיווחה לקרובי משפחתה, משפחת קלובגנט, שהתיישבו באוסטרליה, במכתב מיום ד' ה' תשרי תש"י (צדיק למלך חוברת ז' עמ' 12):

"ימי ראש-השנה עברו כדבעי. שמעתי מן המיצר' וכל הפסוקים בעת התקיעות מכ"ק אדמו"ר [=מוהרי"צ] שליט"א בחדרו. מצב בריאותו כתמיד. הנהגתו בשני הימים היה בלי שינויים ותודה-לקל הרגשתו טובה".

עוד היא מסיימת שם (עמ' 13):

"כתיבה וחתימה טובה כבר יש ועתה אאחל לכם חתימה וגמר חתימה טובה. שנת חיים ושלוש וכל טוב בכל הפרטים".

באותו מעמד נתנה להם צעיף שאביה, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, לבש באחת השנים לברכת שהחיינו בתקיעת שופר ביום ב' של ראש-השנה.

"אני נותנת את הצעיף כדי לכסות בו את הכלה בחופה", אמרה. הרבנית לא הסתפקה בכך והוסיפה ונתנה, בהסכמת הרבי, גם בד קודש שבו היה אדמו"ר הצמח צדק נ"ע עוטף את השופרות בראש-השנה. הרבנית אף התבטאה "זה מאוד יקר אצלי" ("דאָס איז ביי מיר זייער טייער"). כשהרבי אישר לתת את הבד, אמר הרבי לרבנית: "היות והבד לא יצא אף פעם מבית הרבי, צריכים לבדוק אצל לייבל [=אביו של הרב לוי], מסתמא, שבע ברכות בשבת יתקיימו בירושלים, ואומרים שבירושלים יש כמה עירובים. אם לייבל מקבל על עצמו שהבד לא יצא מרשותו חוץ מהחופה, אפילו בשבת, יוכל לקחתו...".

כבגד זה התעטף הרב לוי בחופתו ('הלב של צפת' עמ' 54).

לא יותר על מנהגו הטוב

לקראת חודש תשרי תשכ"ט ביקש נשיא המדינה שז"ר להכיר תודה לעסקן החסידי רב הפעלים ר' משה צבי הלוי סגל. כאות מחווה מיוחדת על פעילותו בשיקום בית הכנסת 'צמח צדק' סידר לו כרטיס נסיעה לחודש תשרי לחצר הרבי. בערב ראש חודש אלול כתב על-כך ר' משה לרבי, שהשיבו ביי"א אלול (אגרות קודש כרך כח עמ' רכה):

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'

מו"ה משה צבי ש"י הלוי

שלום וברכה!

...לתוכן מכתבו:

א. שטח פעולותיו בעתיד "לשרת את הציבור" - ע"פ פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר "העבר - מלמד העתיד"; הרי הצליח (וביותר) בהבאת עניני ואור היהדות (ודא"ח בפרט) לכ[מה] וכן[מה] חוגים, ובהם כאלו (שלע[ת] ע[תה] ע[ל] כ[ל] פ[נים]) רק

פרשת ניצבים-וילך

פרשיות ניצבים-וילך

עבודת התפילה היא דוגמה לחיבור שתי התנועות המנוגדות של 'ניצבים' ו'וילך': בעת תפילת שמונה-עשרה עומדים 'כעברא קמיה מריה', מבלי לזוז ('ניצבים'), ועם זה מתנועעים בחיות ובהתלהבות ('וילך'). ועל דרך המסופר על אדמו"ר האמצעי שנהג להתפלל ללא כל תנועות חיצוניות, ועם זה היו ניגרים ממנו פלגי זיעה...

(שיחת ש"פ ניצבים-וילך תשד"מ. התוועדות תשד"מ ח"ד עמ' 2038)

מחוטב עציך עד שואב מימך (כט, ט"ז)

פירש אדמו"ר הזקן:

"מחוטב עציך" - יש "לחטוב" ולעקור את ה"רבות מחשבות בלב איש" (עציך לשון עצה). "שואב מימך" - יש לשאוב את המים המצמיחים כל מיני תענוג.

(היום יום יט אלול)

מוסיף כ"ק אדמו"ר:

עבודה זו שייכת לא רק ליושב אוהל אלא גם לבעל-עסק. שהרי חוטבי העצים ושואבי המים היו כנענים שנתגירו בימי משה, כפי שרש"י מפרש כאן, והפירוש של 'כנען' הוא סוחר, כמו "איש כנעני" (וישב לח), שרש"י מפרש "תגרא".

ההכווח לעבודה זו בא מה'משה' שבנשמה - "ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים".

(לקוטי שיחות כרך יד, עמ' 117)

והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך (כט, יח)

הפרוק עול מתברך בלבבו שדווקא התנהגות שלא על-פי תורה תביא לו שפע רב בענייני העולם. ידוע שהקליפות מקבלות את השפעתן מבחינת אור מקיף, ללא חשבון, וכתוצאה מכך נמשך לאומות-העולם שפע רב של עושר וכבוד בעולם הזה; ואילו בני-ישראל מקבלים את השפעתם מאור פנימי, 'אור בכלי' דווקא, ולכן ההשפעה היא עם חשבון. העובר עבירה מקווה אפוא שכאשר יפרוק עול יקבל את השפעתו כפי שמקבלות אומות העולם - ללא חשבון ובשפע רב. אך האמת היא שיהודי מוכרח לקבל את השפעתו דרך התורה, ולא יוכל לקבל השפעה מבחינת המקיף אלא לפי שעה בלבד.

(קונטרס ומעין, עמ' 72)

מוסיף כ"ק אדמו"ר:

תרגום יונתן מתרגם "והתברך" - "ויתייאש". כלומר: החוטא מתייאש מלקבל את השפעתו מעולם הקדושה, כי נדמה לו שאין לו חלק באלוקי ישראל ח"ו, ולכן הוא מנסה לקבל את השפעתו על-ידי הקליפות.

(לקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1185)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת ניצבים-וילך,

כ"ה באלול, 'שבת סליחות'

גם בשבת זו אומרים, קודם תפילת שחרית, את כל התהילים¹, אף-על-פי שאין מברכין את החדש². הפטרה: "שוש אשיש".

הבעש"ט אמר שבשבת זו הקב"ה בעצמו מברך את החדש השביעי, המושבע והמשיבע ברוב טוב לבית ישראל על כל השנה, ובכוח זה ישראל מברכים את החדשים י"א פעמים בשנה³. אומרים 'אב הרחמים'⁴.

כ"ק אדמו"ר מהורי"צ סיפר, שחסידים הראשונים היו לומדים ביום כ"ה באלול בפרשת בראשית עד "יום אחד"; בכ"ו באלול - עד "יום שני" וכו'; בכך התכוונו להביא תוכן של 'עבודה' גם בעניינים של "בראשית ברא..." (אתערותא דלעילא)⁵.

אחרי התפילה - התוועדות בבית-הכנסת, כבכל שבת מברכים, ובפרט שנהגו חסידים להתוועד בכל שבת קודש ערב-סליחות⁶, ואף במוצאי-שבת קודש - כהכנה לאמירת הסליחות.

בשבת שלפני ראש-השנה יש⁷ להתחיל בשבת עצמה בצדקה באופן המותר בשבת, על-ידי צדקה דמאכל ומשקה [לחיים] או על-ידי צדקה רוחנית, כמו נתינת עצה טובה ועל-אחת-כמה-וכמה לימוד תורה, ועוד וגם זה עיקר - קבלת החלטה טובה וכולל

הסכום⁸ שתיכף ומייד לאחר השבת יקיים... [נתינת ממון בפועל, להפריש לעצמו וליתנו לעני או לגבאי בבוקר]⁹.

במנחה - פרקי-אבות, פרקים ה'ו'¹⁰.

מוצאי שבת:

אין אומרים 'יהי נועם', 'ואתה קדוש'¹¹.

יום ראשון

כ"ו באלול, א' דסליחות

מוצאי שבת-קודש

ימי הסליחות המעוררים לתשובה, הם מהזמנים הידועים שבהם היו מנגנים את ניגונו של אדמו"ר הזקן, בעל 'ארבע הבבות'¹². סליחות¹³ הראשונות, מתחילים אחר ובסמוך לחצות הלילה¹⁴.

יש לפרסם בכל בתי הכנסת (ולא רק לחסידים), שכדאי לקשר את אמירת הסליחות (=תפילה) -

(8) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222 ובהערות.

(9) נסמן בהערה הקודמת.

(10) ראה בגיליון הקודם בסוף הערה 17, שלכאורה יש לנהוג בפועל כמנהג הישן שהזכיר הרבי בשנת תשמ"א לומר את המשנה שלפני הפרק והברייתא שלאחריו רק פעם אחת.

(11) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"ז סי' רצה ס"ג.

(12) ספר-השיחות תש"א עמ' 86-85 (ספר-הניגונים ח"א, ניגון א).

(13) כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו יצא לסליחות בבגדי הש"ק - 'אוצר מנהגי חב"ד', אלולית-שרי, עמ' כג, וש"נ (וכן מובא מס' לקט-יושר).

(14) "א שצ"ל הסליחות בעמידה, וכן נפוץ בין אנ"ש. ובפרט באמירת 'אשמנו' (מדינא - שו"ע אדה"ז סי' תר"ז ס"ז. ועד"ז לכאורה גם באמירת "אשמנו מכל עם"; "סלח לנו" שאחרי י"ג מידות, וכו"ב). וכן י"ג מידות, שמע קולנו.

(14) ספר-המנהגים עמ' 54 (מפני שאומרים 'במוצאי מנוחה'), וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כג. חצות באזור המרכז בארה"ק:

12:40

(1) ספר-המנהגים עמ' 30.

(2) לבוש ר"ס תכא. מטה-אפרים סי' תקפ"א סעיף מז.

(3) ספר-המנהגים עמ' 55.

(4) 'התוועדות' תשי"ג ח"ד עמ' 299.

(5) לקוטי-שיחות חט"ו עמ' 488.

(6) 'התוועדות': תשי"א ח"ב עמ' 327, תשמ"ב ח"ד עמ' 2253, תשמ"ג ח"ד עמ' 2045. ועוד.

(7) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376.

באמירת סליחות בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, לאחר קדיש תתקבל, מסיימים בשירת "רחמנא דעני לעני ענינא", והרבי היה מעורר את השירה כדרכו בקודש²¹.
האומר סליחות ביחיד לא יאמר י"ג מידות²², גם לא בניגון ובטעמים²³.

יום שני,

כ"ז באלול, ב' דסליחות

מהיום ואילך עד ערב ראש-השנה ועד בכלל - אמירת הסליחות "באשמורת הבוקר"²⁴. ידוע מנהגנו לברך ברכות-השחר בבית²⁵, ועל-כל-פנים יש לברכן, ולפחות את ברכות-התורה, קודם הסליחות²⁶. מכיוון שלמעשה הש"ץ מתעטף בטלית לאחר שהאיר היום, יברך עליה אם מתפלל בה מיד לאחר-מכן²⁷.

יום שלישי

כ"ח באלול, ג' דסליחות

מדברי הרבי נשיא דורנו: "ג' דסליחות הוא יום מיוחד, ולכן אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר

בכל אחד מימי הסליחות - עם תורה וצדקה: לפני אמירתן, ללמוד (הפעם - קודם חצות) את מאמר אדמו"ר הזקן ד"ה 'לך ה' הצדקה' הנדפס בתחילת הסליחות, ולפחות תחילתו וסופו, וכן עניין בתורה עם מסקנא להלכה; ולתת צדקה (הפעם - מיד לאחר חצות), כדי שיפעל בהבנה והשגה של הלימוד והתפילה, ואז פועלים את בקשת הסליחות וההמשכה שלאחריה¹⁵.

השליח-ציבור מתעטף בטלית בלא ברכה¹⁶. יש להתחיל 'אשרי' בעשרה כדי שיוכלו לומר אחריו קדיש מיד, ואם השלימו לעשרה מיד אחרי סיום אשרי, יאמר כמה פסוקים וחצי קדיש. אם היו עשרה באמירת הסליחות, אסור לצאת באופן שלא יישארו עשרה לקדיש. אך אם יצאו ונשארו אפילו שישה, יאמר הש"ץ קדיש תתקבל¹⁷.
"הנשמה לך" - הש"ץ מתחיל בקול רם¹⁸.
באמירת 'אל רחום שמך' אמר הרבי תמיד כש"ץ: "למען אמיתך, למען בריתך" - ת' בקמץ, וכן ככולם.

באמירת 'עננו' מסיים הש"ץ בקול רם במקומות המופסקים בשתי נקודות, דלא כמנהג העולם¹⁹.
אומרים 'קדיש תתקבל' אחר הסליחות, גם בשאר הימים, כאשר הסליחות נאמרות בבוקר ומתפללים שחרית מיד לאחריהן²⁰.

חב"ד' עמ' כט.

(21) 'אוצר מנהגי חב"ד' שם (ספר-הניגונים ח"ג, ניגון רמז).

(22) שו"ע הב"י סי' תקס"ה ס"ה.

(23) 'היכל מנחם' ח"ג עמ' רסה (למרות האמור בעניין זה בשו"ע שם, ראה כף-החיים סי' קלא ס"ק ג. גם בשו"ת מנחת-אלעזר ח"ד סי' כב מסיק שלא לומר גם בניגון ובטעמים, וכן נהג בפועל - 'דרכי חיים ושלום' אות קצ).

לעניין אמירת 'מחי ומסי', 'מרן דבשמיא' ביחיד, בלוח כולל-חב"ד הביא שידלגם, כיוון שיחיד מנוע מלהתפלל בלשון ארמי כמבואר בשו"ע רבינו סי' קא ס"ה. אך יש מקום להוכיח אחרת מלשון אדה"ז בסידורו, שהסתייג רק מאמירת 'יקום פורקן' השני ביחיד, ראה 'התקשרות' גיליון ס עמ' 20. הערות הת' ואנ"ש, צפת, גיליון ל עמ' 39.

(24) ספר-המנהגים, מנהגי ר"ה. (למעשה, במניין של הרבי אמרו סליחות בשעה 7:00, והרבי אמר שזה נקרא 'השכמת', שמקדימים מהרגיל).

(25) אג"ק חיי"ט עמ' שצ, וראה ספר-השיחות תש"ד עמ' 20.

(26) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' מו ס"ח.

(27) למרות מש"כ במטה-אפרים שם סעיף ט"ו לברך תמיד, הרי לדעת אדה"ז הנ"ל הערה 16 אין לברך על עטיפה זו כלל, אא"כ היא מיועדת גם לתפילה שאח"כ.

(15) ע"פ 'שערי המועדים - אלול', סי' עו, משיחות קודש תשל"ד ח"ב עמ' 435.

(16) לוח כולל-חב"ד. וגם אם הוא בחור, מתעטף בה (ע"פ שערי הל' ומנהג ח"א עמ' רכו, מר"ה יז, ותנא-דבי-אליהו זוטא פכ"ג. וראה באריכות ב'הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תתנ"א עמ' 50 ואילך, ובפרט בעמ' 62).

הט"ז (סי' תקפ"א ס"ק ב, ונעתק במטה אפרים שם סי"ד, במשנ"ב ס"ק ו ועוד) כתב ליטול טלית מחבירו בהשאלה כדי לצאת מספק ברכה (על בגד יום בלילה), אבל אדה"ז (סי' ח"י ס"ד) כתב ש"מותרים להתעטף אפילו בלילה, דהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם מצות ציצית, אלא מפני כבוד הציבור" (וראה טעם זה בשערי אפרים שער י' פתחי שערים ס"ק יא, ודן בדבריו המשנ"ב סי' יד בביה"ל ס"ג סד"ה שאלה כשהיא מצויצת), הרי דס"ל שא"צ לזה.

(17) כדן חזרת הש"ץ וכיו"ב, מטה-אפרים ואלף-המגן סי' תקפ"א סעיף י"ז.

(18) 'סליחות' - לקוט טעמים ומקורות' ממטה-אפרים תקפ"א סי"ח.

(19) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כח.

(20) 'סליחות' - לקוט טעמים ומקורות'. וראה 'אוצר מנהגי

חסידות ביום זה²⁸.

הוראת נשיאינו הקדושים ומנהג משנים רבות, אשר היורד לפני התיבה, ובפרט בימים הנוראים, יעבור תחילה על כל התפילות, ובפרט על כל הפיוטים, לדעת לכל הפחות פירוש המילות כפשוטו, וכמובן מאליו לדעת דיני התפילה בכלל, ודיני הש"ץ בפרט²⁹. ואף אם עשה כך לפני שנה, יעשה כן גם בכל שנה כמה ימים קודם שיוורד לפני התיבה בתור ש"ץ³⁰. כמובן, על התוקע והמקריא ללמוד היטב את דיני התקיעות כהלכתן, כולל הטעויות והספקות השכיחות בהן³¹. היום בתפילת מנחה אומרים תחנון³².

יום רביעי

כ"ט באלול, ערב ראש השנה³³

בקריאת שמע שעל המיטה, ביום שלישי בלילה אור ליום רביעי, אומרים תחנון³⁴.

אבל בתוך שבעה מותר לו ללכת היום לבית הכנסת לאמירת הסליחות³⁵, וכן להתפלל עם הציבור³⁶. בסליחות אומרים תחנון (=וידי) אפילו לאחר עלות השחר, אבל לא בתפילה³⁷. בפיוט 'מרוכים צרכי עמך', בסליחות נוסח ליטא הנוסח הוא 'ותיטיב לנו הכתיבה והחתימה'³⁸, וכך תוקן בכתב יד באחת מהוצאות קה"ת הראשונות (מעוטף), ולכאורה נכון הוא. בפיוט 'שלוש עשרה מידות' יש כמה וכמה שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה על ידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנר³⁹). את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק. את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט" נפוץ לאומרם ביחד כפסוק אחד⁴⁰. היום אין תוקעים בשופר⁴¹, ומי שלא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור⁴². אחרי התפילה⁴³ אומרים 'סדר התרת נדרים'⁴⁴,

35) לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תקפ"א ס"א.

36) מטה אפרים שם סכ"ב.

37) לוח כולל-חב"ד.

38) כגון בסליחות 'קודש הילולים' הוצאת לוי-אפשטיין, ירושלים תשכ"ה. וייתכן שאצלנו נתקן (בתחילה - צולם) מתפילת נעילה, ששם מבקשים רק **חתימה**, ולא שמו לב לתקן, גם לא בהוצאה החדשה דארה"ק.

39) התיקונים פנים בפיוט 'שלוש עשרה מידות' הם בכמה שינויים מהנסמן ב'לקוט טעמים ומקורות', וכנראה הוגה שוב. ושמעתי שלראשונה נדפס פיוט י"ג מידות מתוקן בשילהי תשכ"ד בדף בודד (הוצאה קודמת של הסליחות היתה שנה לפניכן, בשילהי תשכ"ג).

40) כיו"ב, לפי מנהגי אשכנז אחרים אומרים בקטע "שמע קולנו" את הפסוקים "אמרנו האזינה" ו"היו לרצון" כפסוק אחד (כמדומני שהש"ץ אינו אומר את הפסוק השני בקול), וצ"ב מה טעם לכ"ז.

41) לוח כולל-חב"ד, מרמ"א סי' תקפ"א ס"ג.

42) השלמה לשו"ע אדה"ז סו"ס תקפ"א, במהדורה הישנה עמ' 1364, ובחדשה עמ' תסח.

43) לוח כולל-חב"ד, ובסידור אדה"ז: 'קודם חצות'.

44) בנוסח התרת נדרים, תיבת "בכולהו" נמשך לפניו - "לכן אני שואל ממעלתכם התרה בכולהו" (ולא "בכולהו אני מתחרט") כן אמרו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (רשימות הרב לנדא, 'כפר חב"ד' גיליון 986 עמ' 35) והרבי (מראות קודש ער"ה תשמ"ט), וכן הוא בסידור 'בית יעקב'. מאידך בסידור אוצר

28) 'התנוועדויות' תשמ"ב ח"ד עמ' 2254. וכן נהג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כמה פעמים. וראה לקוטי-שיחות ח"ד עמ' 347 ואילך, וש"נ.

מהנכון שבמשך המעל"ע של יום זה ילמדו עכ"פ חלק מאחד המאמרים הללו (איש כחפצו, שהרי ישנם ריבוי מאמרים דיום זה) - ר"ד משיחת ג' דסליחות תנש"א. והעיקר שכל אחד יוסיף עוד עניין של לימוד, הנהגה טובה וכיו"ב - 'התנוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 373.

29) לכאורה - הוראה זו שייכת גם לפיוטי הסליחות. ראה באג"ק ח"ז עמ' שגא, שרצוי שלא להתפלל [כנראה - גם כל השנה] במניין שבו אומר הש"ץ פיוטים באמצע ברכת ק"ש (כנהוג בכמה קהילות אשכנזיות). מסתמא הכוונה רק כשאינם זקוקים לו כתוקע וכיו"ב. וראה בקשר לש"ץ מאנ"ש המתפלל בביהכ"נ דנוסח אחר ב'התקשרות' גיליון תקל"ד עמ' 14 ואילך, ובפרט בהערה 12.

30) אגרות קודש ח"א עמ' שג, תטו וש"נ.

31) ראה ספר המנהגים ס"ע 56.

32) סידור אדמו"ר הזקן לפני 'למנצח... יענד' (מלבוש ומג"א סי' קלא ס"ו. בשר"ע אדמו"ר הזקן שם, חסר סעיף זה).

33) כנראה שהרבי לא התענה בער"ה - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מה, עיי"ש.

34) סידור אדה"ז, לפני 'למנצח... יענד' (מאחר שאינו נוהג כיו"ט מיום שלפניו, אלא מעלות השחר, כיוון שאומרים **הרבה** 'סליחות' באשמורת, שלא כשאר עיו"ט, ואף לא כפי שנהגו בעבר בערב יו"כ - ראה שו"ע אדה"ז סי' תר"ד ס"ד"ה).

מסתפרים⁵², וטובלים⁵³ במקווה טהרה לכבוד החג⁵⁴.

עירוב תבשילין⁵⁵:

נוטלים לחמנייה, פיתה או מצה שלמה⁵⁶ (העיקר שיהיה בה שיעור 'כביצה'⁵⁷), עם תבשיל חשוב כגון בשר או דג בשיעור 'כזית'⁵⁸ (אפשר להשתמש גם בקופסת טונה או סרדינים), ומוסרים זאת ביד אחר (לכתחילה - מזכים על-ידי אדם זר בן-מצוות, ולא על-ידי בן או בת, אפילו גדולים, אם הם אוכלים משל בעל-הבית)⁵⁹ לזכות על-ידו לכל הקהל, ואומרים: "אני מזכה לכל מי שרוצה לזכות ולסמוך על עירוב זה". הזוכה מגביה את העירוב טפח מן המקום שהיה מונח עליו, אפילו אם הניחו על ידו המוגבהת באוויר⁶⁰. בעל-הבית חוזר ונוטל את העירוב מיד הזוכה, ומברך: "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על מצות עירוב", ואומר: "ברין..."⁶⁰. מי שאינו מבין ארמית, צריך לומר בלשון שהוא מבין. תוכן העניין: "בעירוב הזה יהיה מותר לנו לאפות, ולבשל, ולהטמין חמין, ולהדליק נר, ולתקן, ולעשות כל צרכינו מיום-טוב לשבת, לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת". את ה'עירוב' מניחים למשמרת, ולכתחילה יש לאכול אותו באחת מסעודות שבת שובה.

* כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף לפני כל ראש-השנה⁶¹. וכהוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על

במניין עשרה אנשים כשרים⁴⁵ (ולכל הפחות צריך שיהיו לפניו שלושה)⁴⁶.

* לפני שיוצאים מבית-הכנסת (ובכל מקום אפשרי), יש להודיע ולפרסם שחייבים לעשות היום 'עירוב תבשילין'⁴⁷, וכיצד עושים זאת.

* עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש-השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה (בדומה ל"מעות חטים" קודם חג-הפסח)⁴⁸.

* נוהגים לכתוב פ"נ (הנשואים - כמוכן בחגירת אבנט) עבורו ועבור בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על-מנת לקראתו על הציון שלו⁴⁹.

נוהגים להשתטח על קברי צדיקים⁵⁰, והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע⁵¹ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

התפילות, וכן בסידור יעב"ץ הוצאת 'אשכול' נמשך לאחריו. בסידורינו מנוקד: "ולא יעשה שום רושם כלל" הש' בקמץ. ואולי הוא טה"ד.

(45) בסידור הלשון "וטוב שיהיה עדה שלמה", ובספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד - "ובעשרה". כנראה, לא הקפיד הרבי שהמתיר יהא מי שהותר לו כבר (כפר חב"ד, גיליון 779 עמ' 138).

(46) ראה אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קא. מדינא, קטן מופלא סמוך לאיש' אינו מצטרף למתירים, אבל מבקש התרה (ראה הלכות והליכות בר-מצווה פי"א סי"ד. חנוך לנער ס"פ לג). וב'אוצר' עמ' לט כתב שאין נוהגים בזה. במטה-אפרים שם סוס"ב כתב שלא יאמרו כמה מבקשי התרה ביחד, אלא בשעת הדחק.

לעניין נשים, לפי הנפסק בשו"ע (יו"ד רלד סנ"ו-ט) הבעל נעשה שליח לשאול על נדרי אשתו, אך אינו מצטרף להמתירים, ולכאורה יכול היה בעלה לומר הנוסח גם בשמה (אך לאחרים, אף לבתו, לא ניתן להתיר ע"י שליח - שם סי' רכח סט"ז. וע' פתחית-שובה שם ס"ק ט לעניין בקשת התרה בכתב) ולעניין מודעה על לעתיד - לכאורה די להן ביכל נדרי'.

(47) ערוך-השולחן סי' תקכ"ז סי"ד.
(48) לקוטי-שירחות חי"ד עמ' 369.

(49) ראה ספר-המנהגים סי' ע"ע 95. ב'לוח השבוע' לג' תמוז, גיליון תרע"ג הערה 20, פורטו כמה מנהגים בקשר לכתבת פ"נ.

(50) רמ"א סי' תקפ"א ס"ד, וראה מטה-אפרים שם ס"נ.
(51) ספר-המנהגים סי' ע"ע 55.

(52) מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדה"ז סי' רנא ס"ד (אך האריז"ל היה נוהר - כל השנה - להסתפר קודם חצות דווקא, כף-החיים שם ס"ק יט ומטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ג. וכנראה אין מקפידין בזה, וצ"ע - ראה 'התקשרות' גיליון תרע"ו עמ' 14).

(53) מחצות היום, לקוטי-דיבורים ח"ג עמ' 865. ועיין אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קכא. ליקוטי מהרי"ח ח"ב דף ז, ב.

(54) לוח כולל-חב"ד.

(55) סידור אדה"ז ולוח כולל-חב"ד.

(56) ראה שו"ע אדה"ז סי' תקכ"ז ס"ה.

(57) בנפח 54 סמ"ק, משקלו לערך 22 גרם.

(58) בנפח (ומשקל) 27 סמ"ק.

(59) שו"ע אדה"ז סי' תקכ"ז סי"ז וסי' שסו ס"ב-יג.

(60) כנדפס בסידור תהלת ה' (הישן) עמ' 249.

(61) ספר-המנהגים עמ' 56. אמנם במקור הבא, וברוב המקורות שהובאו ב'אוצר' מנהגי חב"ד עמ' קנג"ד מדובר בר"ה עצמו, ובחלקם - לאחריו.

עצמו זהירות יתרה [הידור] במצוות עשה, וזהירות בסייג של לא-תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה⁶².

משעה אחת קודם תפילת המנחה⁶³ עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום⁶⁴.

הנוהגים לתת צדקה בכל יום, יתנו היום גם עבור שני ימי ראש-השנה⁶⁵.

לפנות ערב⁶⁶ לובשים בגדים נאים וחשובים⁶⁷, ויודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפטנו במידת הרחמים⁶⁸.

אין לובשים ה'קטלי'⁶⁹, גם לא הש"ץ והתוקע⁷⁰,

62 'ספר המאמרים - קונטרסים' לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ח"א עמ' קלב (ושם: "זהירות יתירה במצוות עשה [בלקו"ש דלהלן: בהידור מ"ע], וזהירות בסייג של לא-תעשה [בתורת מנחם ח"ד עמ' 32: בזהירות יתירה מ"ת], וזהירות יתירה [בתורת מנחם שם: הוספה] בהנהגה טובה"). לקוטי-שיחות חלק ב עמ' 348.

63 אודות תוכן ההתבוננות שצ"ל בתפילה זו, ראה ספר המאמרים תש"ג ס"ע 41.

64 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

65 הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שערי-צדקה עמ' קמב.

66 בער"ה סמוך לכניסת החג, נהגו רבותינו נשיאינו להיכנס ולשוחח זמן-מה עם זוגתם הרבנית.

אצלם היה הדבר "בדוגמא של מעלה" כיוון שבר"ה היא הנסירה ובניין המלכות (שיחות קודש תשל"ה ח"א עמ' 4). וההוראה בעבודה הרותנית לכא"א היא, שאצל כל אחד ואחד מישראל יש לא רק הענין ד'משפיע' אלא גם הענין ד'מקבל' - קבלת עול, ובפשטות יותר - שצריך להתמסר להפצת המעיינות וחיוקן נשי ובנות ישראל (תורת מנחם התועודיות ח"כ עמ' 270).

67 לוח כולל-חב"ד. במטה אפרים (תקפ"א, נה, ע"פ הב"ח והט"ז סי' תקפ"א ומג"א ר"ס תקצ"ז) כתב ללבוש רק נאים אבל לא חשובים כשאר יו"ט (שבגדי יו"ט צ"ל יותר טובים משל שבת כמ"ש בשו"ע אדה"ז סי' תקכ"ט ס"ו ז), אבל בשערי תשובה (ס"ק ו, ובשו"ע השלם - טו) כתב: "והעולם נוהגים ללבוש בגדי יו"ט כשאר יו"ט, רק הנשים לובשות לבנים".

68 לוח כולל-חב"ד, משע"ת סי' תקפ"א ס"ק ו, וע"ע מטה-אפרים סי' תקפ"א סנה.

69 בלקט 'והאר עינינו בתורתך' (מוריטאון, נ.ד.ז. תשס"ה) עמ' רגע מסופר בשם הרה"ח רי"ל שי' ביסטריצקי, שהרבי אמר שקיטל צ"ל בגד שלובשים אותו מעל הראש (כפי שלבשו הרבי והרש"ג), ולא כאלה (המצויים) שפתוחים מלפנים ונרכסים בכפתורים. וע"ע.

70 כי לדעת אדה"ז (סי' תר"י ס"ט) עיקר הטעם שלובשים

אלא ביום-הכיפורים⁷¹.

יש לזכור להשאיר אש דולקת, כדי שיהיה אפשר להדליק ממנה את נרות יום ב' של ראש-השנה ושל שבת שובה.

מדליקים בזמן הנקוב בלוחות, כמו בערב שבת⁷². מי שלא הדליק אז, תדליק בלילה לפני הסעודה⁷³ (מאש הדולקת לפני החג).

גם הפעם מברכת אחרי ההדלקה⁷⁴. הברכות בהדלקת הנרות: "להדליק נר של יום הזיכרון"⁷⁵, ו'שהחינו'⁷⁶.

איש המדליק, לא יברך⁷⁷ 'שהחינו'⁷⁸.

יש להכין נר גדול (כמו נר נשמה) כדי שיהיה אפשר להדליק ממנו את נרות ליל ב' דראש-השנה. השנה יש לראוץ להדליק ממנו ביום השני של החג נר נוסף, שידלק עד שעת הדלקת הנרות ביום ב' דראש-השנה, ערב שבת שובה.

הנוהגים להדליק "נר תשובה" כמנהג בית הרב, ידליקו מערב-יום-טוב נר הדולק כמה ימים⁷⁹.

קיטל "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת", וזה שייך רק ביום-הכיפורים - 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קטו.

71 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

72 הקדמת (בן ה'דרישה' לטור יו"ד ח"א. מטה אפרים סי' תרכ"ה ס"ג. פסק הגאון בעל 'תורת חסד', וכן מוכח בלקוטי-שיחות כרך כד עמ' 297 הע' 69 - 'קיצור דיני נש"ק' עמ' לו.

73 מטה אפרים שם.

74 שו"ע אדמו"ר הזקן סי' רסג ס"ח. ומלשונו משמע דה"ה כשמדליקין בלילה (וגם איש המדליק - קצות השלחן סי' עד בבדי השלחן ס"ק יט), ודלא כמ"ש במטה אפרים ובאלף למטה שם.

75 שם, מנהג בית רבנו, כמו בקידוש ובהפטרות - אג"ק ח"ו עמ' קכה. [בירכה שהחינו - קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירובין מ.ב].

76 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

77 בירך 'שהחינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש - ספר-המנהגים עמ' 60.

78 לוח כולל-חב"ד.

79 כדי שלא להיכנס למחלוקת הפוסקים בדבר הדלקת נר-יארציט ביום-טוב, ובפרט שהוא לצורך מחר - ראה המובא בפסקי-תשובות סי' תקי"ד ס"ק יד.